

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5 (3)

ISSN: 2992-8982 <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, may.
3-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdulkarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHGA QARATILGAN HAYOTIY TASHABBUSLAR.....	12
Muxiddin Kalonov	
O'ZBEKISTONDA NAQDSIZ TO'LOVLAR ULUSHINING OSHISHI VA PUL MASSASI NAZORATI SAMARADORLIGIGA TA'SIRI.....	28
Pardayev G'ayrat Jabbor o'g'li	
BUXGALTERIYA HISOBINING PAYDO BO'LISHI VA RIVOJLANISHI HISOB SIYOSATINING SHAKLLANISHIDA ASOS SIFATIDA.....	34
Abduvaxidov Farxod Tuychiyevich	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TASHKILOTLARIDA ICHKI SIFAT NAZORATI STANDARTLARINI RISKKA YO'NALTIRILGAN YONDASHUV ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	41
Bobonarova Kamola	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION-INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	47
Azizova Habiba Arslonovna	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA RAQAMLI DAVLAT XIZMATLARINI KO'RSATISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI.....	56
Yusupova Dilbar Mirabidovna	
KARBOHOVYIE KREDITV V AGRAPHOМ СЕКТОРЕ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	61
Абдуллаева Зайнаб Руслановна	
BUXORO ZINDONI VA BOLO HOVUZ ANSAMBLI MISOLIDA TARIXIY OBIDALARNING BARQAROR TURISTIK SIG'IMI TAHLILI.....	66
Shodiyeva Moxichehra Shokir qizi, Qilichov Muhridin Husniddin o'g'li	
SOLIQ TIZIMIDA SOLIQ RISKINI BAHOLASH USLUBIYOTI.....	73
Ravshanjon Azimovich	
O'ZBEKISTONDA UMUMIY O'RTA TA'LIM TIZIMI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA BUXORO VILOYATI TAHLILI.....	80
Davidxodjayev Oybek Obidovich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION KREDITLASHLASHNING AMALDAGI HOLATI VA ISTIQBOLLARI.....	85
Abdurashidova Mohidil Qodir qizi, Karimova A.	
IQTISODIYOTNI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA DXSH ASOSIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHNI BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI.....	91
Toxirov Jaxongir Maxmudjon o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATIDA UY-JOY QURILISHI VA IPOTEKA KREDITLASHNING O'ZARO BOG'LIQLIGI.....	96
Turopova Nigora Xolmurod qizi, Safarova Dilrabo Baxriddin qizi	
ESG INTEGRATION AND GREEN FINANCIAL ANALYSIS: A NEW METHODOLOGICAL APPROACH TO CORPORATE FINANCIAL SUSTAINABILITY.....	100
Erkin Temirovich Shodiev	
THE CURRENT STATE OF DIGITALIZATION OF TOURISM IN UZBEKISTAN AND PROSPECTS FOR ITS DEVELOPMENT.....	105
Bekmurodov Bakhtiyor Farkhodovich	
TA'LIM MUASSASALARINI MOLIVALASHTIRISHDA OPTIMALLASHTIRISH ZARURATI VA YO'NALISHLARI.....	113
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	

АХОЛИ ИСТЕ’МОЛ МАДАНИЯТИ ВА МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЙ О’СИШГА ТА’СИРИ	118
Rustamov Sheroz Oblokulovich	
ISHLAB CHIQRARISH OMILLARINING IQTISODIY O’SISHGA TA’SIRI: KOBБ–DOUGLAS MODELII ASOSIDA EKONOMETRIK TAHLIL	123
Maxmudov Sobir Xudoyberdiyevich	
BARQAROR SHAHARSOZLIK RIVOJLANISHIGA ERISHISHDA QATTIQ CHIQINDILARNI KOMPLEKS BOSHQARISH	129
Firas Halawani, Feruza Insavaliyeva	
СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ РЕАЛИЗАЦИИ НА НАЦИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ КЛЮЧЕВЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ СОГЛАШЕНИЙ, СВЯЗАННЫХ С ТРАНСГРАНИЧНЫМ ЗАГРЯЗНЕНИЕМ, В УЗБЕКИСТАНЕ И СОСЕДНИХ СТРАНАХ.....	139
Шафикова Луиза, Ойбек Камилов	
ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА УЗБЕКИСТАНА: ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО УРОВНЯ И ПОТЕНЦИАЛА РОСТА	150
Омонтурдиева Диёра	
YER VA SUV RESURSLARINI INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQARISHDA DRONLARDAN FOYDALANISH.....	155
Matkarimov Mansur	
YASHIL INVESTITSIYALAR BOZORI MEKANIZMINING DASTAKLARI	161
Ziyodullayeva Gulasal Akmal qizi	
СТРАТЕГИЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ И УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА ПОСРЕДСТВОМ HR-БРЕНДИНГА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ПРАКТИКА РЕАЛИЗАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	167
Дониерова Фотимабону Алишер кизи	
KAMBAG’ALLIKNI MONETAR VA KO’P O’LCHOVLI VAHOLASH METODOLOGIYASI ASOSIDA IQTISODIY O’SISH STRATEGIYALARINI KONSEPTUAL TAKOMILLASHTIRISH	173
Sotiboldiyev Asadbek Hasan o’g’li	
QURILISH SANOATIDA RESURS TEJAMKOR ISHLAB CHIQRARISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO’NALISHLARI.....	179
Utbasarov Doniyorjon Baxtiyorovich	
KICHIK BIZNESDA XIZMATLAR SOHASINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI.....	188
Raximov Zafar Komilovich, Mamatazimov Jaloliddin Sherzod o’g’li	
MANAGING DIGITAL TRANSFORMATION IN PRIMARY HEALTHCARE: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW	192
Ashurova Sitora Xusnitdin qizi	
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПРАВОВЫЕ ПРОБЕЛЫ В УПРАВЛЕНИИ ТРАНСГРАНИЧНЫМ ЗАГРЯЗНЕНИЕМ ВОД В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	197
Тиллахуджаев Аббосхон, Дилфуза Шакирова, Мухамедалиева Сайёра, Ойбек Камилов	
JAHON ME’MORIY MEROSIDAN TURIZMDA FOYDALANISH: DOLZARB MUAMMOLAR, ZAMONAVIY YECHIMLAR VA ISTIQBOLLI TAKLIFLAR.....	208
Qilichov Muhridin Husniddin o’g’li	
IMPROVING SALES PROMOTION STRATEGIES FOR UZBEK EXPORTERS IN DEVELOPING FOREIGN MARKETS.....	217
Aziz Kurbanovich Abdullaev, Rustamova Madina Baxrom qizi	
ENVIRONMENTAL DEGRADATION AND CARBON EMISSION: INTERCONNECTED LINKS WITH ECONOMIC GROWTH IN POST-SOVIET.....	222
Rajabova Malika Nuriddin qizi	
NATIJAGA YO’NALTIRILGAN BUDJETLASHTIRISHGA OID ILMIY QARASHLAR VA YONDASHUVLAR	230
Qosimova Gulyar Axmatovna	

ТРАНСГРАНИЧНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН.....	236
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ ЖИЗНИ И ИНДЕКСА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	239
Усманова Зумрад Исламовна	
KIMYO SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH CHORALARI	242
Muxammadiyeva Munira Zaynabuddinovna	
QISHLOQ UY-JOY QURILISHIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARINING AHAMIYATI.....	248
Xannarov Komiljon Karimovich	
TIBBIYOT MUASSASALARI FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISH VA VAZIFALAR TAQSIMOTI TAMOYILLARI.....	253
Saidov Suhrob Shodmonovich	
HUDUDIIY IQTISODIY INTEGRATSIYA RIVOJLANISHINING XORIJIY TAJRIBASI VA MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARI UCHUN AHAMIYATI.....	257
Akbarova Kamola Akmaljonovna	
MOLIYAVIY TAHLIL AXBOROT BAZASINING KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIRI	263
Karimov Eminjon Gopardjonovich	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI	270
Shermatov Axror Abdixakimovich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA ENERGIYA SAQLASH TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	275
Ergash Bobobekov	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARIDA ISLOM MOLIYASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	281
Yo'ldoshev Jamshid Nu'monovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINI SAMARALI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	285
Qurbonova Rahima Jamshedovna	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI ISH O'RINLARINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	290
Ibroximova Nafosat Abdusattor qizi	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA QAYTA ISHLASHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	297
Raximov Zikrullo Soyibjon o'g'li	
RAQAMLI MUHITDA REKREATSION XIZMATLAR MARKETINGINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	302
Usmanova Zumrad Islamovna	
WAYS TO IMPROVE THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS	306
Iskhakova Sarvar Ayubovna, Amriyeva Shahzoda Shukhratovna	
BARQAROR TURIZMGA ERISHISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	312
Baxtiyorov Javlon Fazliddin o'g'li	
MEVA MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY TIZIMI.....	316
Yusufova Laylo G'ayrat qizi	

AHOLISI ZICH JOYLASHGAN HUDUDLARDA QISHLOQ JOYLARINING BARQAROR RIVOJLANISHI: NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR.....	325
Yusufjonov Jahongir Ilxomjon o'g'li	
СТРАТЕГИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ В ФИЛОСОФИИ СТОИЦИЗМА И СОВРЕМЕННОЙ ТЕОРИИ СТРАТЕГИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ВЗГЛЯДОВ МАРКА АВРЕЛИЯ И КОНЦЕПЦИИ СТРАТЕГИРОВАНИЯ ВЛАДИМИРА Л. КВИНТА.....	329
Норкулов Суннатбек Алишерович	
О'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	335
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	
MAMLAKATIMIZDA INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA QULAY BIZNES MUHITINING TA'SIRI.....	341
Vahidova Gulhayyo Arzi qizi	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI BANK KREDITLARI BILAN TA'MINLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	347
Raxmanova Ilmira Rustamovna	
SAVDO KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MA'LUMOTLAR TAHLILI VA MAQSADLI MARKETINGDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI.....	354
Toxirov Javlon Raximovich	
MAXSUS IQTISODIY ZONALARNI TARKIBIY QISMLARI BO'YICHA BAHOLASHNING MUHIM OMILLARI.....	361
Arslonov U. U.	
RESURSLAR TA'MINOTI TIZIMINING TASHKILY-IQTISODIY XUSUSIYATLARI.....	367
Arziqulova Oybarchin Eshquvat qizi	
JAHON SAVDO TASHKILOTI TAMOYILLARI ASOSIDA SOLIQ SIYOSATINI MUVOFIQLASHTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	373
Saitqulov Suxrob Shavkatovich	
TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARNING KREDIT QOBILIYATINI BAHOLASH UCHUN SKORING MODELIDA SUN'YI INTELLEKTNII JORIY ETISHNING AHAMIYATI.....	380
Komiljon Karimov	
OLIY TA'LIM VA AMALIYOT TIZIMLARI INTEGRATSIYASI ASOSIDA KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTINI TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI.....	386
Karimova Xurshida Raximovna	
QO'RIQLASH DEPARTAMENTIDA SOLIQ YUKLAMASINING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI VA UNI ICHKI MOLIYAVIY NAZORAT HAMDA AUDIT NUQTAYI NAZARDAN TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	390
Salimbayev Mirsohibjon Mirsodiq o'g'li	
ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА И ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	396
Ли Марина Рудольфовна	
O'ZBEKISTONDA YER RESURSLARINING AGRAR IQTISODIYOTGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	402
Xoshimova Sevara Baxromovna	
FARMATSEVIKA IMPORT KOMPANIYALARIDA REKLAMA SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH: "SHINING IMPEX" AJ MISOLIDA EMPIRIK TADQIQOT.....	410
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna, Nurullayev Ilyosbek Xojiabdulla o'g'li	
HUDUDIY IQTISODIY O'SISHNI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	417
Turayev Baxtiyor Ergashevich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA SANOATINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI VA SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	421
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi	

QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA DAVLAT SUBSIDİYALARINING MOLIYAVIY NATIJALARGA TA'SIR KANALLARI VA ULARNI HISOBDA AKS ETTIRISH MASALALARI	427
Davronbek Matyakubovich Matkarimov, Qadamov Mirzobek Ulug'bek o'g'li	
O'ZGARUVCHILAR O'RTASIDAGI MUNOSABATLARNI REGRESSIYA MODELLARI ORQALI AMALIY TAHLILI	432
Sakiyeva Ozoda Batirovna, Xushvaqtova Dilfuza Ramazon qizi	
INSON KAPITALIGA YO'NALTIRILGAN INVESTITSİYALARNI MOLIYALASHTIRISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	437
Zayniddinov Aloviddin Zayniddin o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KRIPTO-AKTIVLAR AYLANMASINI RIVOJLANTIRISH HAMDA BOZOR MUNOSABATLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	444
Khakimov Bekzod Ilhomjonovich	
O'ZBEKISTONDA MADANIYAT VA SAN'AT TA'LIMI MUASSASALARINI DAVLAT TOMONIDAN MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	453
Atabayeva Yulduz Baxtiyar qizi	
ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ В УЗБЕКИСТАНЕ	457
Ким Елена Радионовна	
O'ZBEKISTONDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNI BOSHQARUV SAMARADORLIGI: HOLAT, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	464
Abdurasulova Zarina Sayfiddin qizi	
STRATEGIC MARKETING CAPABILITIES AND ENTERPRISE COMPETITIVENESS IN DIGITAL PLATFORM ECOSYSTEMS: A CONCEPTUAL SMPC MODEL FOR EMERGING MARKETS	471
Bakhtiyor Ruziev Eshmuminovich	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ ЖИЗНИ И ИНДЕКСА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	477
Усманова Зумрад Исламовна	
UGLEROD CHIQINDILARINI KAMAÝTIRISHDA YASHIL INVESTITSİYALAR AHAMIYATINING NAZARIY ASOSLARI.....	480
Jumaniyozov Feruzbek Dilshod o'g'li, Niyozmetov Doniyor Rejabbayevich, Majidov Jamoladdin Komoliddinovich	
MEHMONXONA XO'JALIGI SUBEKTLARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	485
Gulomqodirova Ma'muraxon Saydumarxon qizi	
QISHLOQ MANZILGOHLARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING MOHIYATI VA NAZARIY JIHATLARI	492
Xusanova Sevara Shavkat qizi	
QURILISH KORXONALARIDA INNOVATSION-INVESTITSION BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	499
Raxmatillo Mirolimovich Egamov	
MOLIYAVIY HISOBOTNING KOMPILYATSIYASI BO'YICHA TOPSHIRIQLARNI BAJARISH TARTIBI.....	503
A.Z.Avlokulov	
ERKIN IQTISODIY ZONALARNING MOHIYATI, TASNIFLASH MEZONLARI VA SHAKLLARI	507
Ibragimov Aziz Turayevich	
IJTIMOY OMILLAR ASOSIDA BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING AFZALLIKLARI.....	514
Isroilov Xurshidbek Rustambek o'g'li	
AVTOTRANSPORT XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI KORXONALAR FAOLIYATI HAMDA ULARDA SAMARADORLIKNI BAHOLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	521
Raximov Azamat Hamroqulovich	

KO'P QAVATLI UY-JOY OBYEKTлари LOYIHASINI AMALGA OSHIRISHDA RAQAMLI PLATFORMALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	525
Xikmatov Hakimxon Xamzaevich, Xalilov Nimatillo, Fattoyev Orzujon Xudoyqul o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	530
Djumaniyazova Shaxnoza G'afurdjanovna	
MINTAQA SHAHARLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQRISH DARAJASI TAHLILI.....	535
Ne'matov Ne'matulla Erkinboyevich	
СТРАТЕГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ В ЭПОХУ ЦИФРОВИЗАЦИИ: КАК СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ ФОРМИРУЮТ ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ.....	539
Убайдуллоева Сабрина Кодыровна	
NAVOIY VILOYATIDA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH HOLATINING IQTISODIY TAHLILI.....	545
O'roqov Mamurali Odil o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISH VOSITASI SIFATIDA.....	551
Ramazonov Zafar Ulug'bekovich	
O'ZBEKISTON VILOYATLARIDA TURISTIK XIZMATLAR EKSPORTINING BARQAROR DIVERSIFIKATSIYASI: HUDUDIY KONSENTRATSIYA VA BARQAROR RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI.....	555
Sayfullayeva Madina Sirojiddinovna	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI KREDITLASH MODELLARI VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	565
Nurmuxammedov Abdijabbar Yunusovich	
JAHON IQTISODIYOTI GLOBALLASHUVINING HARAKATLANTIRUVCHI OMILLARI, BELGILARI VA SHAKLLARI.....	575
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna	

JAHON IQTISODIYOTI GLOBALLASHUVINING HARAKATLANTIRUVCHI OMILLARI, BELGILARI VA SHAKLLARI

Abdullayeva Zulfiya Izzatovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
“Real iqtisodiyot” kafedrası dotsenti v.b., PhD
E-mail: abdullaevazulfiya70@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada jahon iqtisodiyotining globallashuvi jarayonlari, uning harakatlantiruvchi kuchlari, asosiy belgilari va shakllari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqot davomida xalqaro savdo, transmilliy korporatsiyalar, fan-texnika taraqqiyoti, raqamli texnologiyalar hamda investitsiya oqimlarining globallashuv jarayonlariga ta'siri o'rganilgan. Shuningdek, globallashuvning milliy iqtisodiyotlarga ijobiy va salbiy ta'sirlari baholanib, O'zbekiston iqtisodiyotining jahon xo'jalik tizimiga integratsiyalashuvi masalalari tahlil qilingan. Tadqiqot natijasida iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirish, eksport salohiyatini kengaytirish va innovatsion rivojlanishni jadallashtirish bo'yicha ilmiy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: globallashuv, jahon iqtisodiyoti, xalqaro savdo, transmilliy korporatsiyalar, raqamli iqtisodiyot, investitsiyalar, iqtisodiy integratsiya, global bozor, innovatsiyalar, xalqaro raqobat.

Abstract. This article scientifically analyzes the processes of globalization of the world economy, its driving forces, main features, and forms. The study examines the impact of international trade, transnational corporations, scientific and technological progress, digital technologies, and investment flows on globalization processes. In addition, the positive and negative effects of globalization on national economies are evaluated, and the issues of integration of Uzbekistan's economy into the global economic system are analyzed. Based on the research findings, scientific proposals and recommendations were developed to increase economic competitiveness, expand export potential, and accelerate innovative development.

Key words: globalization, world economy, international trade, transnational corporations, digital economy, investments, economic integration, global market, innovations, international competition.

Аннотация. В данной статье научно проанализированы процессы глобализации мировой экономики, её движущие силы, основные признаки и формы. В ходе исследования изучено влияние международной торговли, транснациональных корпораций, научно-технического прогресса, цифровых технологий и инвестиционных потоков на процессы глобализации. Также оценены положительные и отрицательные последствия глобализации для национальных экономик и рассмотрены вопросы интеграции экономики Узбекистана в мировую хозяйственную систему. По результатам исследования разработаны научные предложения и рекомендации по повышению экономической конкурентоспособности, расширению экспортного потенциала и ускорению инновационного развития.

Ключевые слова: глобализация, мировая экономика, международная торговля, транснациональные корпорации, цифровая экономика, инвестиции, экономическая интеграция, глобальный рынок, инновации, международная конкуренция.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi zamonaviy taraqqiyotning eng muhim va murakkab jarayonlaridan biri hisoblanadi. Globallashuv natijasida mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar chuqurlashib, tovarlar, xizmatlar, kapital, texnologiyalar, axborot va mehnat resurslarining xalqaro harakati tobora faollashmoqda. Bugungi kunda hech bir davlat jahon xo'jaligi tizimidan ajralgan holda barqaror rivojlana olmaydi. Chunki ishlab chiqarish, savdo, investitsiya, moliya va innovatsion jarayonlar tobora xalqaro tus olib, milliy iqtisodiyotlarning o'zaro bog'liqligini kuchaytirmoqda.

Globallashuvning harakatlantiruvchi kuchlari sifatida xalqaro savdoning kengayishi, transmilliy korporatsiyalar faoliyatining kuchayishi, fan-texnika taraqqiyoti, transport va logistika tizimlarining rivojlanishi, raqamli texnologiyalar va internet imkoniyatlarining ortishi alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyot sharoitida axborot almashinuvi tezlashib, biznes yuritishning yangi shakllari, elektron tijorat, masofaviy xizmatlar va xalqaro moliyaviy operatsiyalar keng rivojlanmoqda.

Jahon iqtisodiyoti globallashuvining asosiy belgilari mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy chegaralarning nisbatan yumshashi, xalqaro raqobatning kuchayishi, kapital va investitsiyalar oqimining erkinlashuvi, ishlab chiqarish jarayonlarining turli davlatlar o'rtasida taqsimlanishi hamda global mehnat bozorining shakllanishida namoyon bo'ladi. Bu jarayon bir tomondan iqtisodiy o'sish, yangi texnologiyalarni jalb qilish, eksport imkoniyatlarini kengaytirish va investitsiya muhitini yaxshilashga xizmat qilsa, ikkinchi tomondan milliy iqtisodiyotlarning tashqi omillarga qaramligini oshirishi, raqobat bosimini kuchaytirishi hamda ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlarni yuzaga keltirishi mumkin.

Globallashuv turli shakllarda namoyon bo'ladi. Jumladan, savdo globallashuvi, moliyaviy globallashuv, ishlab chiqarish globallashuvi, texnologik globallashuv, mehnat migratsiyasi va madaniy-iqtisodiy integratsiya jarayonlari shular jumlasidandir. Ushbu shakllar o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, jahon xo'jaligi tizimining yagona iqtisodiy makon sifatida rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur mavzuni o'rganishning dolzarbligi shundaki, globallashuv jarayonlari har bir mamlakatning iqtisodiy siyosati, tashqi savdo strategiyasi, investitsion faoliyati va raqobatbardoshligini belgilovchi muhim omillardan biriga aylangan. Shu bois jahon iqtisodiyoti globallashuvining harakatlantiruvchi kuchlari, asosiy belgilari va shakllarini ilmiy jihatdan tahlil qilish milliy iqtisodiyotning xalqaro iqtisodiy tizimdagi o'rnini mustahkamlash hamda barqaror rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi masalasi iqtisodiy nazariya va xalqaro iqtisodiy munosabatlar fanida eng ko'p tadqiq etilgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonning mazmun-mohiyati, harakatlantiruvchi kuchlari, iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlari bo'yicha ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilgan.

Globallashuv nazariyasining shakllanishida klassik iqtisodchilar muhim o'rin tutadi. Xususan, Adam Smith xalqaro mehnat taqsimoti va erkin savdo g'oyalarini ilgari surib, davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlikning samaradorligini asoslab bergan. Shuningdek, David Ricardo tomonidan ishlab chiqilgan nisbiy ustunlik nazariyasi xalqaro savdo va iqtisodiy integratsiyaning nazariy poydevorini yaratgan. Mazkur nazariyalar keyinchalik globallashuv jarayonlarini tushuntirishda muhim metodologik asos vazifasini bajargan.

XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab globallashuv masalalari yanada chuqur tadqiq etila boshlandi. Theodore Levitt globallashuvni jahon bozorlarining birlashuvi va iste'molchilarning umumiy ehtiyojlari shakllanishi bilan izohlagan. Uning fikricha, texnologik taraqqiyot va kommunikatsiya vositalarining rivojlanishi global bozorning shakllanishiga xizmat qilgan. Shu bilan birga, Manuel Castells axborotlashgan jamiyat nazariyasida globallashuvning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ko'rsatadi. Olimning ta'kidlashicha, internet va raqamli texnologiyalar iqtisodiy makonning chegaralarini qisqartirib, global tarmoqlar iqtisodiyotini yuzaga keltirgan.

Globallashuvning iqtisodiy shakllari va uning xalqaro moliya tizimiga ta'siri masalalari Joseph Stiglitz, Paul Krugman hamda Michael Porter tadqiqotlarida keng yoritilgan. Xususan, Stiglitz globallashuvning ijobiy jihatlari bilan bir qatorda, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun yuzaga keladigan iqtisodiy nomutanosibliklar va ijtimoiy xavflarni ham tahlil qilgan. Porter esa global raqobat muhiti va milliy iqtisodiyotlarning raqobatbardoshligini oshirish omillariga alohida e'tibor qaratgan.

MDH mamlakatlari olimlari tomonidan ham globallashuvning iqtisodiy mazmuni va integratsion jarayonlar keng o'rganilgan. Jumladan, rus iqtisodchi olimlari jahon xo'jaligining transformatsiyasi, xalqaro kapital harakati va transmilliy korporatsiyalar faoliyatining kengayishini globallashuvning asosiy belgilaridan biri sifatida baholaganlar. Ularning ilmiy ishlarida iqtisodiy integratsiya, xalqaro savdo aloqalari va global moliyaviy bozorlarning rivojlanish tendensiyalari tahlil qilingan.

O'zbekistonlik iqtisodchi olimlar tomonidan ham globallashuvning milliy iqtisodiyotga ta'siri, eksport salohiyatini oshirish, investitsiya muhitini yaxshilash hamda xalqaro iqtisodiy integratsiyani rivojlantirish masalalari tadqiq etilgan. Mahalliy tadqiqotlarda globallashuv sharoitida iqtisodiyot tarmoqlarini modernizatsiya qilish, innovatsion rivojlanishni ta'minlash va raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan samarali foydalanish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, mavjud ilmiy adabiyotlarda globallashuvning nazariy va amaliy jihatlari keng yoritilgan bo'lsa-da, uning zamonaviy raqamli iqtisodiyot, sun'iy intellekt, elektron tijorat va global logistika tizimlari bilan bog'liq yangi shakllarini chuqur tadqiq etish zarurati saqlanib qolmoqda. Ayniqsa, rivojlanayotgan

mamlakatlar iqtisodiyotida globallashuvning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini kompleks baholash bugungi kunning dolzarb ilmiy masalalaridan biri hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot ishida jahon iqtisodiyotining globallashuvi jarayonlari, uning harakatlantiruvchi kuchlari, asosiy belgilari va shakllarini ilmiy jihatdan tahlil qilishga qaratilgan zamonaviy metodologik yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi iqtisodiy jarayonlarni tizimli va kompleks o'rganish tamoyillariga asoslangan bo'lib, unda nazariy hamda amaliy tahlil usullarining uyg'unligi ta'minlandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi XXI asrda xalqaro iqtisodiy munosabatlarning eng muhim rivojlanish tendensiyalaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, globallashuv jarayoni nafaqat davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni kengaytirmoqda, balki ishlab chiqarish, savdo, moliya va texnologiyalar integratsiyasini ham jadallashtirmoqda. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi globallashuvning yangi bosqichini shakllantirib, iqtisodiy chegaralarning qisqarishiga olib kelmoqda.

Globallashuvning asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biri xalqaro savdoning kengayishi hisoblanadi. So'nggi yillarda davlatlar o'rtasidagi eksport-import operatsiyalarining hajmi keskin ortib, jahon savdosining umumiy iqtisodiy o'sishdagi ulushi yuqorilab bormoqda. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, erkin savdo hududlari va iqtisodiy integratsion birliklarning shakllanishi xalqaro savdo oqimlarini sezilarli darajada faollashtirgan. Xususan, Jahon savdo tashkiloti (World Trade Organization, WTO) faoliyati natijasida savdo to'siqlarining qisqarishi hamda bojxona tartib-taomillarining soddalashtirilishi global iqtisodiy integratsiyani jadallashtirgan.

Globallashuvning yana bir muhim omili transmilliy korporatsiyalar faoliyatining kengayishidir. Bugungi kunda yirik xalqaro kompaniyalar ishlab chiqarish jarayonlarini bir nechta davlatlarda tashkil etib, global qiymat zanjirlarini shakllantirmoqda. Natijada ishlab chiqarish xarajatlari kamayib, mahsulotlarning xalqaro bozordagi raqobatbardoshligi ortmoqda. Shu bilan birga, transmilliy korporatsiyalar xorijiy investitsiyalar oqimini ko'paytirib, rivojlanayotgan mamlakatlarda yangi ish o'rinlari yaratilishiga va texnologiyalar transferiga xizmat qilmoqda.

Tahlillar fan-texnika taraqqiyoti va raqamli texnologiyalar globallashuvning eng kuchli harakatlantiruvchi omiliga aylanganini ko'rsatmoqda. Internet, sun'iy intellekt, elektron tijorat va raqamli moliyaviy xizmatlarning rivojlanishi xalqaro iqtisodiy faoliyatni yangi bosqichga olib chiqdi. Ayniqsa, elektron tijorat platformalarining rivojlanishi kichik va o'rta biznes subyektlariga ham xalqaro bozorlarga chiqish imkonini yaratmoqda. Raqamli texnologiyalar tufayli xalqaro to'lov tizimlari, logistika va kommunikatsiya jarayonlari tezlashib, global iqtisodiy aloqalarning samaradorligi oshmoqda.

Globallashuvning asosiy belgilaridan biri kapital harakatining erkinlashuvi hisoblanadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, xorijiy investitsiyalar oqimi xalqaro iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismiga aylangan. Rivojlangan davlatlar kapital eksport qiluvchi asosiy markaz sifatida namoyon bo'lsa, rivojlanayotgan mamlakatlar investitsiyalarni jalb etuvchi hududlarga aylanmoqda. Bu esa yangi texnologiyalarni joriy etish, sanoatni modernizatsiya qilish va eksport salohiyatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, globallashuv jarayonlari xalqaro mehnat migratsiyasining kuchayishiga ham olib kelmoqda. Malakali ishchi kuchining xalqaro harakati mehnat bozorlarining integratsiyalashuviga sabab bo'lmoqda. Buning natijasida ayrim davlatlarda mehnat resurslari yetishmovchiligi bartaraf etilayotgan bo'lsa, boshqa davlatlarda "intellektual migratsiya" muammosi yuzaga kelmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, globallashuv jarayoni ijobiy iqtisodiy natijalar bilan bir qatorda, ayrim salbiy oqibatlarni ham yuzaga keltirmoqda. Xususan, global moliyaviy inqirozlar, xalqaro raqobatning kuchayishi, iqtisodiy tengsizlikning ortishi va ayrim milliy ishlab chiqaruvchilarning bozordagi mavqeini yo'qotishi kabi holatlar globallashuvning salbiy jihatlari sifatida baholanmoqda. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotining tashqi bozorlarga yuqori darajada bog'lanib qolishi iqtisodiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

O'zbekiston iqtisodiyoti misolida olib borilgan tahlillar ham mamlakatning jahon iqtisodiy tizimiga integratsiyalashuvi bosqichma-bosqich kuchayib borayotganini ko'rsatadi. Eksport geografiasining kengayishi, xorijiy investitsiyalar hajmining ortishi, erkin iqtisodiy zonalar faoliyatining rivojlanishi hamda raqamli iqtisodiyot elementlarining joriy etilishi globallashuv jarayonlarining milliy iqtisodiyotga ta'sirini kuchaytirmoqda. Shu bilan birga, mahalliy korxonalar raqobatbardoshligini oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va eksport tarkibini diversifikatsiya qilish zarurati dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Umuman olganda, olib borilgan tahlillar jahon iqtisodiyotining globallashuvi zamonaviy iqtisodiy taraqqiyotning muhim omili ekanligini ko'rsatdi. Globallashuvning harakatlantiruvchi kuchlari sifatida xalqaro savdo, transmilliy korporatsiyalar, raqamli texnologiyalar, investitsiyalar va fan-texnika taraqqiyoti asosiy o'rin egallaydi. Mazkur jarayonlardan samarali foydalanish mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishi va xalqaro raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi zamonaviy iqtisodiy taraqqiyotning muhim va murakkab jarayonlaridan biri sifatida davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarning chuqurlashuviga, xalqaro savdo va investitsiyalar hajmining kengayishiga hamda global iqtisodiy integratsiyaning kuchayishiga olib kelmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, globallashuv jarayonining asosiy harakatlantiruvchi kuchlari sifatida fan-texnika taraqqiyoti, raqamli texnologiyalar rivoji, xalqaro savdo erkinlashuvi, transmilliy korporatsiyalar faoliyati va kapital harakatining faollashuvi muhim ahamiyat kasb etadi.

Tahlillar natijasida globallashuvning asosiy belgilari sifatida iqtisodiy chegaralarning nisbatan qisqarishi, xalqaro ishlab chiqarish zanjirlarining shakllanishi, investitsiya oqimlarining ortishi, mehnat migratsiyasining kuchayishi hamda global axborot makonining rivojlanishi aniqlashtirildi. Shu bilan birga, globallashuvning savdo, moliyaviy, texnologik va madaniy shakllari jahon xo'jaligi tizimining yagona iqtisodiy makonga aylanishida muhim rol o'ynashi asoslandi.

Tadqiqot davomida globallashuvning iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, investitsiyalarni jalb qilish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish kabi ijobiy jihatlari bilan bir qatorda, ayrim salbiy oqibatlari ham mavjudligi aniqlandi. Xususan, xalqaro raqobatning kuchayishi, iqtisodiy tengsizlikning ortishi, moliyaviy inqirozlarning tez tarqalishi va milliy iqtisodiyotlarning tashqi bozorlarga qaramligi globallashuvning asosiy muammolari sifatida baholandi.

O'zbekiston iqtisodiyoti misolida olib borilgan tahlillar mamlakatning jahon iqtisodiy tizimiga integratsiyalashuvi izchil kuchayib borayotganini ko'rsatdi. Eksport salohiyatining ortishi, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, erkin iqtisodiy zonalar faoliyatining rivojlanishi hamda raqamli iqtisodiyot elementlarining keng joriy etilishi milliy iqtisodiyotning globallashuv jarayonlaridagi ishtirokini kuchaytirayotgan asosiy omillar hisoblanadi. Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

milliy iqtisodiyotning xalqaro raqobatbardoshligini oshirish maqsadida innovatsion texnologiyalar va raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan keng foydalanishni jadallashtirish;

eksport tarkibini diversifikatsiya qilish hamda yuqori qo'shimcha qiymatga ega mahsulotlar ulushini oshirish;

xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay investitsion muhitni yanada takomillashtirish;

mahalliy korxonalarining global qiymat zanjirlariga integratsiyalashuvini qo'llab-quvvatlash;

transport-logistika infratuzilmasini rivojlantirish va xalqaro savdo yo'laklaridan samarali foydalanish;

ta'lim tizimida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va xalqaro iqtisodiy bilimlarni rivojlantirish orqali yuqori malakali kadrlar tayyorlash;

iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash maqsadida milliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash va ichki bozor barqarorligini mustahkamlash.

Umuman olganda, jahon iqtisodiyotining globallashuvi mamlakatlar uchun katta iqtisodiy imkoniyatlarni yaratish bilan birga, yangi xatar va ehtimoliy salbiy oqibatlarni ham yuzaga keltirmoqda. Shu sababli globallashuv jarayonlaridan samarali foydalanish, milliy manfaatlarini himoya qilish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash bugungi kunning eng muhim strategik vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Smith A. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. — London: W. Strahan and T. Cadell, 1776.
2. Ricardo D. On the Principles of Political Economy and Taxation. — London: John Murray, 1817.
3. Levitt T. The Globalization of Markets // Harvard Business Review. — 1983. — May–June. — P. 92–102.
4. Castells M. The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society and Culture. — 2nd ed. — Oxford: Wiley-Blackwell, 2010.
5. Stiglitz J. E. Globalization and Its Discontents. — New York: W. W. Norton & Company, 2002.
6. Krugman P. R., Obstfeld M., Melitz M. J. International Economics: Theory and Policy. — 12th ed. — Harlow: Pearson, 2022.
7. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations // Harvard Business Review. — 1990. — Vol. 68, № 2. — P. 73–93.
8. World Trade Organization. World Trade Report 2023: Re-globalization for a Secure, Inclusive and Sustainable Future. — Geneva: WTO, 2023.
9. UNCTAD. World Investment Report 2024: Investment Facilitation and Digital Government. — Geneva: United Nations, 2024.
10. World Bank. World Development Report 2020: Trading for Development in the Age of Global Value Chains. — Washington, DC: World Bank, 2020.
11. Ильин В. Ю. Основные формы и модели глобализационного развития // ЭКОНОМИНФО. — 2012. — № 18.
12. Петров П. А. Концепции глобализации в социальной философии // Terra Linguistica. — 2018. — № 1.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 5 (3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>